

کۆمیتە ی وەلامدانە وە ی راپۆرتە نیۆدە و لە تیبەکان: ئە و دەستگیرکراوانە ی هیومان رایتس وۆچ باسیان دەکات لە دوا ی پرۆسە ی ئازاد کردنی حە و یجە خۆیان رادەستی هێزە ئە منیبەکانی هەریم کردوو

رۆژی 2017/12/21 Human Rights Watch راپۆرتێکی بە ناوی (هەریمی کوردستانی عێراق شارندنە وە ی 350 بەندکراو) و تیبدا باس لە ژمارە یە ک لە و کەسانە دەکات کە پە یووەندیان بە داعشە وە هەبوو و لە زیندانە فەرمی و نافەرمیبەکانی دەزگا ئە منیبەکانی حکومەتی هەریم دەستگیر کرا بوون لە شاری کەرکوک، بەلام لە دوا ی رووداوەکانی 16 ی ئۆکتۆبەر و هێرشێ سوپای عێراق بۆ سەر کەرکوک و ناوچە جێناکۆکەکان چارەنووسیان دیار نییە، هەر وەها باس لە وەش دەکات کە خانە وادەکانیان داوای دیاریکردنی چارەنووسی کە سوکاریان دەکەن.

لەم بارە وە کۆمیتە ی وەلامدانە وە ی راپۆرتە نیۆدە و لە تیبەکان لە بەیاننامە کەیدا وەلامی راپۆرتی رێکخراوی ناوبراوی داوئەتە وە ئە مەش دەقە کە یەتی:

تا رۆژی 2017/10/16 هێچ بەندکراویک لە لای ئێمە لە ئاسایشی کەرکوک دەستبەسەر نەبوو، تەنیا لە شارۆچکە ی دبس زیندانێکی کاتی هەبوو بۆ وەرگرتنی لە راگوێزراوان حە و یجە کە پێش پرۆسە ی رزگارکردنی حە و یجە دەهاتنە دبس و بەشیکیان کە ئە ندامی داعش بوون یان هاوکاری داعشیان کردوو خۆیان رادەستی هێزە ئە منیبەکانی هەریمی کوردستان دەکرد و هەموو دەستگیرکراوەکان عەرەبی سوننە بوون و ژمارەیان نزیکە ی هەزار کە س بوو. دواتر هەموویان گوازانە وە بۆ ئاسایشی هەولێر و ئاسایشی گشتی، چونکە هێچ گرتوو خانە یە ک لە کەرکوک نەبوو و لایەنە ئە منیبەکانی کەرکوک ئە رکیان تەنیا هاریکاری کردن بوو بۆ گواستنە وە یان و پرۆسە کە بە فەرمانی بەرپر سەربازیبەکانی میحوەری کەرکوک جێبەجێ کرا و هێزەکانی ئاسایش و دژە تیرۆر بەرپرسیاریەتی پرۆسە ی گواستنە وە کە یان لە ئە ستۆ گرت.

لە دوا ی شەری داعش لایەنە ئە منیبەکان چەند رێوشوێنیکی تاییەت دەگرنە بەر لە کاتی دەستگیرکردنی ئە و کەسانە ی گومانی پە یووەندی کردنیان بە داعشە وە لێدەکرێت و ئە وانە ی کە دەستگیر دەکرین هەموو مافیکیان هە یە وە ک سەردانی کردن و بوونی پارێزەر هەر وەها کە سوکاریشیان لە دەستگیرکردنیان ئاگادار دەکرێنە وە. لە گە ل هاتنی راگوێزراوان بۆ ساترەکانی هێزی پێشمەرگە وە ک رێوشوێنیکی ئە منی تەنیا پیاووەکان دەپشکێندرین، بەلام ئافەرەت ناپشکێنرین بە هۆی رەچاوکردنی دا بونە ریتی کۆمە لایەتی و حورمەتی خە لکە کە ئە و پشکێنەش زۆر ئاساییە بۆ دلنایبوون لە نەبوونی کەسانی تیرۆریست و خۆکوژ لە نێویاندا. دواتر دەگوازرێنە وە بۆ سەنتەرەکانی پێشواری.

زۆر جار لە کاتی روودانی شە ر هەندێک کە س دەستگیر کراون، بەلام دوا ی ئە نجامدانی لێکۆلینە وە ئە وانە ی کە بێتاوان ئازاد دەکرین و ئە وانە ی کە پە یووەندیان بە داعشە وە هەبێت بە پێی ماددە (4) ی یاسای دژە تیرۆر کە پێشتر کاری پێدەکرا، و لێکۆلینە وە یان لە گە لدا دەکرا بۆ ماوہی (24) کاتژمێر دواتر رە وانە ی بەرپووە رایەتی ئاسایشی ناوچە کە دەکران. ئە گەر دوا ی لێکۆلینە وە دەرکە وتبا کە پە یووەندیان بە تیرۆریستانە وە هە یە رە وانە ی دادگای تاییەت دەکرا و هەموو مافیکیان هەبوو و کە سوکاریشیان لە دەستگیر کردنی ئە و تە مە تە ی کە لە سەر دەستگیر کراوە ئاگادار دەکرانە وە بە پێی یاسا، بەلام ئە گەر هێچ بە لگە یە کی درووستیان لە سەر نەبێت ئە و ئازاد دەکرا.

شیوازی دەستگیرکردنی ئە و (350) کە سە ی کە پە یووەندیان بە داعشە وە هە یە و راپۆرتە کە ی هیومان رایتس وۆچ باسیان دەکات چیاواز بوو، چونکە بە تۆمەت دەستگیر نەکراون واتە تۆمەتیان ئاراستە نەکراوە و دەزگا ئە منیبەکانیش بە لگە یان لە سەر نەبوو، بە لکو لە دوا ی دەستپێکردنی پرۆسە ی ئازادکردنی حە و یجە و لە کاتی هاتنیان لە حە و یجە وە خۆیان رادەستی هێزە ئە منیبەکان کردوو و ئیعتیرافیان کردبوو کە سەر بە داعش و لە

خیزانه کانیان دایرا بوون، چونکه ئەوان خۆیان رادهستی سوپای عیراق نهکردوو، بەلام له هه مان کاتدا خیزانه کانیان گواستراونهوه بو که مپه کانی جعیده یان جدعه که ده کهونه ژێرده سه لاتی حکومه تی فیدرالی، بۆیه نه توانراوه خیزانه کانیان له ده سته سه رکردنیان ئاگادار بکرینه وه.

پۆیسته ئاماژه به وهش بکهین که له هه ری می کوردستان یاسای ژماره (۳) ی سالی 2006 که به یاسای به رهنگار بوونه وهی تۆقاندن (تیرۆر) ناسراوه په پیره وه ده کرا، ئەو یاسایه تا 2016/7/16 کاری پیکرا. به لام ئیستا له هه ری می کوردستان بو دادگای کردنی ئەو که سانه ی به کاری تیرۆریستییه وه تیوه گلاون کار به یاسای ژماره (۲۱) ی سالی 2003 ی په رله مانی کوردستان و یاسای سزادانی عیراقی ژماره (۱۱۱) ی سالی 1969 ی هه موار کراو ده کریت.

له دوا ی هی رشی داعش بو سهر چند ناوچه په کی کوردستان لایه نه ئە منییه کان به سه دان که سیان به تۆمه تی په یوه ندی له گه ل داعش ده ستگیر کردوو دواتریش دادگای کراون به پپی یاسا کار پیکراوه کان له هه ری می کوردستان، سه باره ت به ژماره ی ئەو که سانه ی که له که رکوک ده ستگیر کراون به تۆمه تی بوونی په یوه ندی یان له گه ل داعش و له دادگای تی هه لچوونه وه ی ناوچه ی که رکوک له سه ره تای شه ری تیرۆره وه ده ستگیر کراون ئاماره کان به م شیوه به بووه:

- له سالی (2014) ئەو که سانه ی ده ستگیراوان ژماره یان (115) که س ده ستگیر کراو بوون.
- له سالی (2015) ئەو که سانه ی ده ستگیراوان ژماره یان (182) که س ده ستگیر کراو بوون.
- له سالی (2016) ئەو که سانه ی ده ستگیراوان ژماره یان (83) که س ده ستگیر کراو بوون.
- له شه ش مانگی په که می سالی (2017): ئەو که سانه ی ده ستگیراوان ژماره یان (19) ده ستگیر کراو بوون.

که سانه ی که تاوه کو ئیستا له ژیر لیکۆلینه وه دان به م شیوه به یه:

- له سالی (2014) ئەو که سانه ی لیکۆلینه وه یان له گه لدا کراوه (33) که س بوون.
- له سالی (2015) ئەو که سانه ی لیکۆلینه وه یان له گه لدا کراوه (78) که س بوون.
- له سالی (2016) ئەو که سانه ی لیکۆلینه وه یان له گه لدا کراوه (20) که س بوون.
- له شه ش مانگی په که می سالی (2017) ئەو که سانه ی لیکۆلینه وه یان له گه لدا کراوه (شه ش) که سن.

ئەو گیراوانه ی که سزایان بو ده رچوووه:

- له سالی (2014) ئەو گیراوانه ی که سزایان بو ده رچوووه (پینج) که س بوون.
- له سالی (2015) ئەو گیراوانه ی که سزایان بو ده رچوووه (23) که س بوون.
- له سالی (2016) ئەو گیراوانه ی که سزایان بو ده رچوووه (حه وت) که س بوون.
- له شه ش مانگی په که م سالی (2017) هیه چ که سی ک سزای بو ده رنه چوووه،، به لام (36) که س سزاکانیان ته میز کراوه ته وه.

سەبارەت بە دادگایى کردنى ئەو كەسانەى بە تۆمەتى تېۋەگلان بە كارى تىرۆرىستى و يارمەتيدانى تىرۆرىستان دەستگىر دەكرېن و رادەستگردنيان بە حكومەتى فيدرالى، حكومەتى ھەرىمى كوردستان ئامادەى ھاوكارى لەگەل حكومەتى فيدرال بكات سەبارەت بە رادەستگردنەوہى دەستگىر كراوانى داعش و لەم رووہوہ لەسەر داواى سەرۆكايەتى ئەنجومەنى وەزيران و بە ھەماھەنگى لەگەل لايەنە پەيوەنديدارەكانى حكومەت بەتايبەتى وەزارەتى كار و كاروبارى كۆمەلايەتى و يونامى ھەماھەنگى بەردەوامە سەبارەت بە چارەنوسى ئەو كەسانەى كە بە تۆمەتى تىرۆر دەستگىر كراون و سزا دراون و لەم رووہوہ كۆبوونەوہكان بەشپۆھىەكى خولى بەردەوامە، بەلام تاوہكو ئىستا حكومەتى فيدرالى بەشپۆھىەكى فەرمى رېكارە ياساييەكانى نەگرتۆتە پەر بو رادەستگردنەوہى ئەو كەسانەى كە بە تۆمەتى تىرۆر لە ھەرىمى كوردستان دەستگىر كراون بو حكومەتى فيدرال.

ئۆفيسى وەلامدانەوہى راپۆرتە نېودەولەتبيەكان

2018/1/11